

Snímek Jiří Liščák

Ochrana zvěře v současné krajině

Srnčí zvěř je stejně, jako byl ještě nedávno zajíc, erbovním druhem české myslivosti, proto se také objevuje ve znaku Českomoravské myslivecké jednoty. Není pochyb o tom, že je u nás této zvěři věnována největší pozornost, počínaje přikrmováním, přes selektivní odlov až po hodnocení trofejí. V neposlední řadě se pak myslivci snaží o omezení ztrát této zvěře na silnicích. Když se ukázala účinnost pachových repelentů, vzali si myslivci využití těchto přípravků, které chrání především cestující v automobilech, za své. Kůly s pěnou, nebo jiné formy aplikace se objevily po celé republice, a počty sražené zvěře podle lokality a oblasti více nebo méně klesly. V současnosti se však ukazuje, že ani toto řešení není samospasitelné.

Svědčí o tom informace z Ústeckého kraje. V roce 2009 bylo myslivci evidováno 1400 srážek se zvěří a v roce 2010, po aplikacích tak zvaných „pachových ohradníků“, poklesl počet srážek na neuvěřitelných 70 v rámci celého Ústeckého kraje.

Myslivecká evidence srážek aut se zvěří eviduje veškerou sraženou zvěř (včetně drobné), na rozdíl od statistiky policejní, která registruje především nahlášené havárie způsobené zvěří. Nástup používání pachových repelentů v Ústeckém kraji zaregistrovala policejní statistika o rok později, kdy počet havárií klesl prudce na 41 % předcházejícího roku.

Výkon současných moderních automobilů se však stále zvyšuje a řidiči jezdí čím dál rychleji, takže nestačí na zvěř reagovat. Podle pravidla „vidět a být viděn“ by měli řidiči jezdit tak, aby měli čas na průměrnou reakci. Bohužel, tomu tak není, takže počty nehod opět narůstají.

Z tohoto důvodu jsou hledána další řešení, třeba opticko-akustická zařízení, úpravy prostředí podél silnic, nestandardní značení rizikových úseků silnic atd. Zde je třeba poznamenat, že v čele těchto snah je opět Ústecký kraj.

Je zřejmé, že myslivci nemohou, nebo – lépe řečeno, by neměli zůstávat u pouhého opakování tradičních způsobů péče o zvěř. Stejně jako se v krajině objevují nové fenomény a stejně jako se zvěř přizpůsobuje měnícím se podmínkám v krajině, je třeba neustále hledat nové formy péče o ní.

Tak například ztráty na srncatech, které působí zemědělská mechanizace, jistě stále narůstají a dochází k plošné likvidaci přírůstků této zvěře obzvláště bolestným způsobem. Časopis Myslivost ve snaze o zvýšení zájmu o řešení tohoto problému zorganizoval v roce 2014 internetovou anketu. Údaje získané v této anketě byly velmi názorně vyhodnoceny v článku autorky Michaely Divišové (Myslivost 8/2015).

My se v následujícím pokusíme některé údaje této ankety hodnotit v širších souvislostech. Nejdříve si však dovolíme předložit trochu obsáhlejší úvod.

První otázkou je, zda snad subtilní srnčí zvěř, osidlující podle dotační politiky stále se měnící kulturní krajinu (orientace na produkci biomasy atd.), není na stejné cestě, na které ji přešla koroptev, bažant a zajíc. Docent Bukovjan, který se zabývá po desetiletí monitoringem zdravotního stavu zvěře, na toto riziko upozorňoval již před léty.

Z přiloženého grafu se zdá, že takové nebezpečí nehrozí ani u nás, ani v sousedních zemích. Odlov srnčí zvěře obecně stoupá, i když v posledních letech u nás dochází k určitému poklesu úlovků, což však může být jen krátkodobý jev, jak lze pozorovat i v předchozích obdobích.

Pozastavit se můžeme i nad faktem, že počty úlovků srnčí zvěře na 100 ha v Německu a Rakousku jsou výrazně vyšší než v Čechách, nemluvě o Maďarsku, Polsku a Slovensku. Co je příčinou tohoto jevu?

Jsou v Rakousku a Německu vyšší stavy srnčí zvěře, nebo je v těchto zemích vyšší koeficient reprodukce? První možnost je málo pravděpodobná – jen si vzpomeňte, kolik zvěře jste viděli z auta v Německu nebo Rakousku – rozhodně méně než u nás.

Je tedy biologický reprodukční potenciál naší srnčí zvěře nižší? Ani to se nejeví jako pravděpodobné, již před řadou let byla Ing. V. Heralem ve Výzkumném ústavu lesního hospodářství a myslivosti taota otázka řešena. Vyšetřování vaječnicků našich, rakouských a německých srn ukázalo, že produkce uvolňovaných vajíček je porovnatelná.

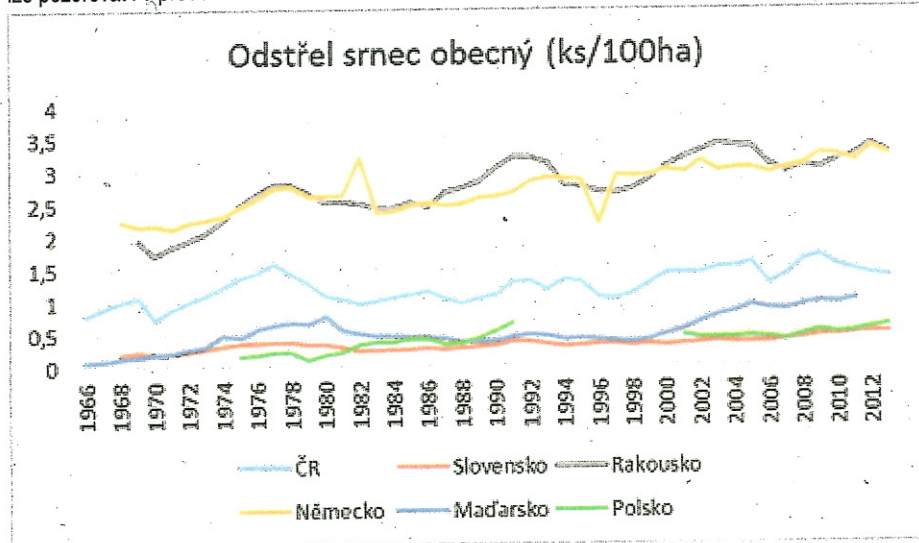
Skutečností tedy zřejmě bude, že buď je u nás, v Polsku, Maďarsku a na Slovensku vyšší mortalita srnčat, nebo prostě lovíme méně kusů na porovnatelně stejných nebo i vyšších stavech, než je tomu v Rakousku a Německu. Ano, máme odlišný způsob řízení populace srnčí zvěře, na což může ukazovat i skutečnost, že myslivost byla ve druhé polovině minulého století, a asi i v současnosti, v těchto zemích řízena rozdílně.

Nebo je na vině rozdílný způsob zemědělského hospodaření?

Uvědomit si také musíme, že údaje o odlovu jsou sice jedním z nejrealnějších údajů o vývoji stavů, mohou však vypovídat především jen o měnící se intenzitě lovu, a tak nám nemusí včas signalizovat úbytek zvěře (tato skutečnost byla jistě podceňována v případě zajíce).

O skrytém působení chemizace a mechanizace v zemědělství na zvěř toho bylo již napsáno a bez výsledku namluveno mnoho. Pokusili jsme se proto pomocí matematicko-statistické analýzy vyhledat průkazné souvislosti mezi některými faktory, které mohou populace srnčí zvěře ovlivňovat.

Ukázalo se, že v určité fázi s narůstajícím zastoupením orné půdy v krajině klesají stavy srnčí. To ví každý, zajímavá je oproti tomu ale informace, že byla prokázána pozitivní korelace

statisticky významná souvislost) mezi počty srnčí zvěře a výměrou ploch s řepkou, na rozdíl od kukurice na siláž, kde je závislost silně záporná.

Pokud se týče řepky, některé experimenty ukázaly, že ty kusy srnčí zvěře, které jdou do zmiňovaného období v dobré kondici (období zvýšeného spásání řepky), přežívají řepkovou monodietu bez újmy.

Na druhé straně se zase ukázalo, že trvalé travní porosty (jejich výměra) ve vztahu k početnosti populace srnčí zvěře jsou významně negativním faktorem. Nejpravděpodobnějším vysvětlením jsou jatka srnčat, probíhající při sklizni pícnin, čímž jsme se kruhem vrátili k avizovanému nosnému tématu našeho článku.

Co nám tedy ještě řekla anketa vypsaná redakcí časopisu Myslivost při matematicko-statistické analýze, kromě řady zajímavých informací, které přinesl již zmiňovaný článek M. Divišové?

Nejdříve je ovšem třeba poznamenat, že anketu jsou většinou z hlediska vědeckého jen podpůrné metody. Proto jsme také našli jen omezený počet statisticky významných závislostí mezi počtem vysečených srnčat a údaji z ankety, stejně jako údaji o stanovištních charakteristikách z naší databáze. Ukázalo se, že čím větší je výměra pícnin v honitbě, tím více srnčat je posekáno (to jsme ovšem věděli). Ukázalo se také, že počet posekaných srnčat souvisel s počty ulovených lišek v oblasti. Naposled jmenovaná souvislost je zřejmě důsledkem toho, že v oblastech, ve kterých jsou pěstovány pícniny, je lovu lišek věnována tradičně větší pozornost, než například v jelenářských oblastech. Kromě toho at již zemědělskými stroji zabitá srnčata i srnčata živá jsou jistě ne významným potravním zdrojem pro lišky v době péče o mladá.

Nakonec se ještě ukázala souvislost mezi počty posekaných srnčat a délkou ekotonů v honitbě (ekotony jsou například rozhraní polí a lesů nebo remízů, ale i zemědělských kultur atd.), také tento poznatek jen potvrzuje jak významná je různorodost krajiny pro stavy srnčí zvěře.

Co v anketě nebylo? Jak používat různé typy zradidel pro vyhnání srnčí zvěře z ohrožených ploch a jaká je jejich účinnost. Podobně jako v případech zradidel používaných na ochranu silnic, závisí úspěch do značné míry na lokalitě a způsobu použití. Například víme, že názory na používání optických zradidel (různé typy blikáčů) jsou hodnoceny často velmi rozporupně, někde se jejich použití setkává s úspěchem, a jinde od jejich používání ustoupili. Tyto rozdílné zkušenosti mohou pramenit z toho, že „blikáče“ jsou umístěny příliš daleko od sebe, a proto nefungují, nebo naopak jsou příliš blízko sebe. V posledním případě pak není neúspěch způsoben nízkou účinností blikáčů, ale naopak fungují tak „silně“, že srny se neodvážejí pro srnčata.

Pomístně jsou využívány akustické plašiče využívající různé tóny (pískání, bzucení a podobně), jejich účinnost je značně návyková, a zvěř je často již během dvou dnů ignoruje.

Jinak je tomu logicky u přístrojů produkujících varovné zvuky zvěře, nebo dokonce nářek raně-

ného kusu, s takovými zařízeními jsou v praxi velmi dobré výsledky, bohužel, jsou málo rozšířeny.

Samostatnou kapitolou jsou pachové repelenty. Již používaný název „pachový ohradník“ je zavádějící, rozhodně nefungují tak, že by vytvářely nějaký trvalý, neviditelný plot. O tom svědčí řada praktických pozorování a někdy i stížností. Pachové repelenty totiž zvěř pouze znejistí a ta se pak obrátí a odejde, nebo se zvýšenou opatrností jimi projde, což stačí na to, aby nečekaně nevběhla pod auto. Velmi dobře tuto skutečnost zdokladovala práce sledující pohyb zvěře kolem pachových repelentů, na základě stop ve sněhu. Také informace o účinnosti těchto opatření při ochraně srnčat v rizikových porostech jsou rozporuplné.

Na závěr musíme, bohužel, konstatovat, že významný populační a etický problém, usmrcování srnčat zemědělskou mechanizací při sklizni pícnin, není ani u nás ani v zahraničí úspěšně vyřešen. Nadějí jsou tak především technologie otevírající nové možnosti a pravděpodobně i účinná opatření v praxi. Na druhé straně by však nebylo správné zahrnout doposud používané způsoby ochrany, naopak i tuto péči je třeba dále využívat a zdokonalovat (například způsoby instalace blikáčů viz výše).

Novým fenoménem jsou například drony vybavené termokamerami, jejichž obraz je přenášen do počítače i s GPS souřadnicemi a srnče ukryté v pícnině pak lze nalézt a zachránit. Tato metoda, však jistě čeká na další rozvinutí, než bude možno ji rozšířit do běžné praxe.

Nejen problematika ochrany srnčat v rizikových zemědělských porostech, ale i zvěře zaječí a dalších druhů je v současnosti řešena výzkumným úkolem „Prevence a snižování škod působených zvěří a na zvěři“, který společně řeší několik výzkumných pracovišť specializovaných nejen na myslivost, ale také na zemědělskou mechanizaci (VÚZT), rostlinnou výrobu (VÚRV) a Mendelovu univerzitu v Brně.

V rámci tohoto projektu jsou již připraveny některé výstupy pro praxi, jako je například cenově dostupné zařízení na vyhledávání zvěře v porostech před sklizní atd. V návaznosti na tento projekt a poradenskou službu v oblasti myslivosti a ochrany lesa, kterou vykonává bezplatně Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v.v.i. (z pověření Ministerstva zemědělství ČR), je vítána spolupráce všech držitelů a uživatelů honiteb (kontakt: fhavranek@centrum.cz tel.: 605 264 633).

Aktuální informace budeme kromě jiných možností přinášet i na stránkách časopisu Myslivost a budeme jen rádi, pokud se do spolupráce zapojí co nejvíce uživatelů honiteb.

František HAVRÁNEK, Antonín MACHÁLEK

Článek byl zpracován na základě řešení projektu MZe NAZV QJ1530348

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

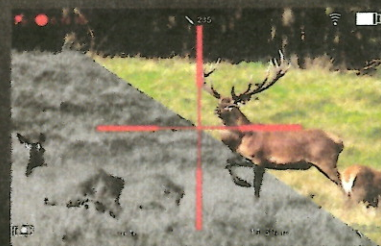

X-SIGHT

5-18x
28.200 Kč

- ✓ plynulý zoom
- ✓ HD videa
- ✓ režim den/noc

ŠUBRT
ZBRANĚ A STRELIVO

www.zbrane.subrt.cz

606 940 257

Kamenná prodejna:

Kněžskodvorská 2558
České Budějovice